

POROČILO
AGENCIJE ZA ENERGIJO O REALIZIRANIH
PRIHODKIH OD PREZASEDENOSTI IN NJIHOVI
PORABI V REPUBLIKI SLOVENIJI ZA OBDOBJE OD
1. JANUARJA DO 31. DECEMBRA 2023

Direktorica
mag. Duška Godina

1 UVOD

Dne 14. junija 2019 je bila v evropskem uradnem listu objavljena Uredba (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o notranjem trgu električne energije (prenovitev) (v nadaljevanju Uredba (EU) 2019/943), ki v 19. členu določa način in obdobje poročanja podatkov o realizaciji prihodkov od prezasedenosti.

Poročilo vsebuje informacijo o realiziranih prihodkih od prezasedenosti in njihovi porabi v Republiki Sloveniji za obdobje od 1. januarja do 31. decembra 2023. Prihodki od prezasedenosti so bili realizirani na podlagi izvajanja dražb na mejah Republike Slovenije, kjer ima slovenski prenosni sistem povezavo s sosednjimi sistemi.

Poročilo je izdelano v skladu z določilom 5. odstavka 19. člena Uredbe (EU) 2019/943, ki določa, da regulativni organi do 1. marca vsakega leta obvestijo Agencijo za sodelovanje energetske regulatorje (v nadaljevanju ACER) in objavijo poročilo o:

- (a) prihodkih, zbranih za 12-mesečno obdobje, ki se konča 31. decembra predhodnega leta;
- (b) uporabi teh prihodkov na podlagi 2. odstavka Uredbe (EU) 2019/943, vključno s konkretnimi projekti, za katere so prihodki bili uporabljeni, in zneskom, prenesenem na ločen račun;
- (c) znesku, ki je bil uporabljen pri izračunavanju omrežnih tarif, ter
- (d) potrditvi, da je znesek iz točke (c) v skladu s to uredbo in metodologijo, razvito v skladu s 3. in 4. odstavkom Uredbe (EU) 2019/943.

Prav tako 5. odstavek 19. člena Uredbe (EU) 2019/943 tudi določa, da se v primeru, ko se nekaj od prihodkov od prezasedenosti uporabi pri izračunavanju omrežnih tarif, v poročilu v ustreznih primerih opiše, kako so operaterji prenosnih sistemov izpolnili prednostne cilje iz 2. odstavka.

Uredba (EU) 2019/943 v 2. odstavku 19. člena opredeljuje tudi, da imajo pri dodelitvi vsakega prihodka, ki nastane zaradi dodeljevanja zmogljivosti med območji, prednost naslednji cilji:

- a. zagotovitev dejanske razpoložljivosti dodeljene zmogljivosti, vključno z nadomestilom za čvrstost, ali
- b. ohranjanje ali povečanje zmogljivosti med območji prek optimizacije uporabe obstoječih povezovalnih vodov z usklajenimi popravniimi ukrepi, kjer je to ustrezno, ali kritje stroškov, ki nastanejo zaradi naložb v omrežje, ki so pomembna za zmanjšanje preobremenjenosti povezovalnih vodov.

V nadaljevanju 3. odstavek 19. člena Uredbe (EU) 2019/943 določa, da se lahko prihodki od prezasedenosti uporabijo kot prihodek, ki ga regulativni organi upoštevajo pri odobritvi metodologije za obračunavanje omrežnih tarif ali določanje omrežnih tarif ali oboje, če so ustrezno izpolnjeni prednostni cilji iz 2. odstavka. Preostali prihodki od prezasedenosti se zabeležijo na ločenem internem računu, dokler jih ni mogoče porabiti za namene iz 2. odstavka.

Prav tako so bile pri sestavi tega poročila upoštevane tudi določbe:

- Uredbe Sveta (EU) 2022/1854 z dne 6. oktobra 2022 o nujnem posredovanju za obravnavo visokih cen energije (v nadaljevanju Uredba (EU) 2022/1854), ki v 9. členu opredeljuje razdelitev presežnih prihodkov od prezasedenosti, ki izhajajo iz dodelitve prenosnih zmogljivosti med območji;
- Metodologije operaterjev prenosnih sistemov glede porabe prihodkov od prezasedenosti v skladu z 19. členom Uredbe (EU) 2019/943 (TSOs' Methodology for the Use of Congestion Income for the purposes referred to in Article 19(2) of Regulation (EU) 2019/943, in accordance with Article 19(4) of Regulation (EU) 2019/943) in
- Priporočilo ACER št. 1/2022 o regulatorjevih aktivnostih in poročanju o porabi prihodkov od prezasedenosti (Recommendation No. 01/2022 of the European Agency for the Cooperation of Energy Regulators of 20 December 2022 on NRAs activities and reporting on the use of congestion income)

2 OPIS IZVAJANJA DRAŽB NA MEJAH REPUBLIKE SLOVENIJE

Področje dodeljevanja in uporabe medobmočnih prenosnih zmogljivosti (v nadaljevanju MPZ) je v EU v obdobju poročanja urejala Uredba (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o notranjem trgu električne energije. Uredba med drugim zahteva obvezno uporabo tržnih metod dodeljevanja razpoložljivih MPZ v vseh časovnih obdobjih. V letu 2022 sta to področje dodatno urejali še Uredba Komisije (EU) 2015/1222 o določitvi smernic za dodeljevanje zmogljivosti in upravljanje prezasedenosti (v nadaljevanju Uredba (EU) 2015/1222), ki ureja področje določanja in dodeljevanja MPZ za dan vnaprej in znotraj dneva, in Uredba Komisije (EU) 2016/1719 o določitvi smernic za terminsko dodeljevanje zmogljivosti (v nadaljevanju Uredba (EU) 2016/1719), ki ureja področje določanja in dodeljevanja MPZ za obdobja, ki so daljša od dneva vnaprej.

Uredba (EU) 2015/1222 določa, da mora dodeljevanje MPZ za dan vnaprej potekati v okviru enotnega spajanja trgov na način avkcijskega trgovanja. Tudi dodeljevanje MPZ znotraj dneva mora potekati v okviru enotnega spajanja trgov, vendar na način sprotnega trgovanja. Uredba (EU) 2016/1719 po drugi strani določa, da lahko za časovna obdobja, ki so daljša od dneva vnaprej, dodeljevanje MPZ poteka v obliki dodeljevanja fizičnih ali finančnih pravic uporabe MPZ z uporabo eksplicitnih dražb.

To dodeljevanje mora potekati preko skupne evropske dražbene platforme in z uporabo enotnih pravil za skupni evropski trg.

Slovenija je z mejo z Italijo že od februarja 2014, z mejo z Avstrijo pa od julija 2016 vključena v enotno evropsko spajanje trgov za dan vnaprej. Junija 2018 je bila v to spajanje trgov vključena tudi slovensko-hrvaška meja. Junija 2022 je začel obratovati 400-kV daljnovod Cirkovce-Héviz, s čimer je bila vzpostavljena neposredna daljnovodna povezava med Slovenijo in Madžarsko. Takoj po vzpostavitvi povezave je bila ta meja vključena v enotno evropsko spajanje trgov za dan vnaprej. Junija 2022 je prišlo do pomembne spremembe v regiji Core, v katero sodijo meje Slovenije z Avstrijo, Hrvaško in Madžarsko, saj se od takrat za dodeljevanje razpoložljivih MPZ namesto dotedanje metode razpoložljivih prenosnih zmogljivosti (ATC) uporablja metoda, ki temelji na pretokih moči (FB). V regiji Severna Italija, kamor sodi meja z Italijo, se še naprej uporablja metoda ATC. To pomeni, da je v celotnem obdobju poročanja dodeljevanje MPZ za dan vnaprej na vseh mejah potekalo v okviru enotnega evropskega spajanja trgov, torej v skladu z določili Uredbe (EU) 2015/1222.

V celotnem letu 2023 je dodeljevanje MPZ znotraj dneva na slovensko-avstrijski, slovensko-hrvaški in slovensko-italijanski meji potekalo v okviru enotnega evropskega spajanja trgov znotraj dneva. Po začetku obratovanja daljnovoda Cirkovce-Héviz v juniju je bila v to spajanje vključena tudi slovensko-madžarska meja. Razen tega se na meji z Italijo izvajajo tudi tri regionalne dopolnilne implicitne dražbe, od katerih potekata dve v dnevu pred dobavo, na njih pa se dodeljujejo zmogljivosti za vse ure dneva, tretja pa poteka na dan dobave, na njej pa se dodeljujejo zmogljivosti le za drugih 12 ur dneva. Taka rešitev je v skladu z Uredbo (EU) 2015/1222, ki poleg uporabe sprotnega trgovanja dopušča tudi uporabo regionalnih dopolnilnih dražb.

V okviru termenskega dodeljevanja MPZ, ki ga pokriva Uredba (EU) 2016/1719, so se na vseh slovenskih mejah zmogljivosti dodeljevale na letni in mesečni ravni. To dodeljevanje je potekalo v obliki eksplicitnih dražb, na katerih so se dodeljevale zmogljivosti v obliki fizičnih pravic uporabe z uporabo načela »uporabi ali prodaj«. To načelo pomeni, da se vse zmogljivosti, ki jih imetniki do določenega roka ne nominirajo in s tem potrdijo njihove dejanske uporabe, prenesejo na dodeljevanje za dan vnaprej, pri čemer imetniki pravic uporabe MPZ kot nadomestilo prejmejo plačilo v vrednosti produkta cenovne razlike med trgoma, dosežene pri spajanju trgov za dan vnaprej, in količine neuporabljenih zmogljivosti. V vlogi skupne platforme za izvajanje dražb je na vseh slovenskih mejah nastopala dražbena hiša JAO (Joint Allocation Office) s sedežem v Luksemburgu. Pri izvajanju vseh dražb na letni in mesečni ravni na slovenskih mejah so bila uporabljena tako imenovana harmonizirana dražbena pravila, ki se uporabljajo tudi na vseh drugih mejah na skupnem evropskem trgu z električno energijo.

Pri dodeljevanju zmogljivosti v okviru spajanja trgov je na slovenski strani poleg družbe ELES d.o.o., ki je operater kombiniranega prenosnega in distribucijskega

elektroenergetskega omrežja, sodelovala tudi družba BSP Energetska Borza d.o.o., ki jo je agencija 11. 12 2023 na podlagi javno objavljenega razpisa z dne 5. oktobra 2023 ponovno določila za imenovanega operaterja trga z električno energijo (IOTEE) za trgovalno območje Slovenije za nedoločen čas. Družbo BSP Energetska Borza d.o.o. je podvržena k letnemu preverjanju pogojev, ki jih opredeljuje 6. člen Uredbe Komisije (EU) 2015/1222.

3 REALIZACIJA PRIHODKOV OD PREZASEDENOSTI

Realizacija prihodkov od prezasedenosti, ki jih je realiziral sistemski operater obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2023, je prikazana v Tabeli 1.

v EUR

Meja		Realizirani prihodki v letu 2023	
		Bruto pristop	Neto pristop
Meje EU 27	Avstrija	29.031.649	18.184.286
	Hrvaška	20.332.771	13.777.869
	Italija	92.900.736	52.018.742
	Madžarska	11.761.804	6.617.193
	Skupaj EU 27	154.026.959	90.598.090
Drugo	SlackZone	35.700.853	35.700.853
SKUPAJ		189.727.812	126.298.942

Tabela 1: Realizirani prihodki od prezasedenosti v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2023

Navedeni prihodki od prezasedenosti so v zgornji tabeli so ločeno prikazani na dva načina, in sicer:

- po bruto pristopu v višini 189.727.812 EUR v skladu s priporočilom ACER št. 01/2022 z dne 20. 12. 2022. Bruto pristop pomeni, da je prikazan znesek prihodkov od prezasedenosti, ki ga doseže sistemski operater in ne vključuje konsolidacije stroškov kompenzacij imetnikom prenosnih zmogljivosti iz naslova omejitev pravice uporabe le-teh in ne vključuje konsolidacije vračil iz naslova nenominiranih dolgoročnih prenosnih zmogljivosti;
- po neto pristopu v višini 126.298.942 EUR. Neto pristop pomeni, da prikazani znesek prihodkov od prezasedenosti, ki ga doseže sistemski operater, vključuje konsolidacijo stroškov kompenzacij imetnikom prenosnih zmogljivosti iz naslova omejitev pravice uporabe le-teh in vključuje konsolidacijo vračil iz naslova nenominiranih dolgoročnih prenosnih zmogljivosti

- Znotraj mej držav članic EU je bilo po bruto pristopu realiziranih 154.026.959 EUR po neto pristopu pa 90.598.090 EUR prihodkov od prezasedenosti. Ostali prihodki od prezasedenosti v višini 35.700.853 EUR pa so prihodki v t. i. »Slack Zone«. Ta prihodek je posledica implementacije mehanizma določanja in dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti na podlagi pretokov moči v regiji CORE. Prihodek nastane zaradi pretokov električne energije, ki imajo svoj izvor in ponor v regiji CORE, vendar pa se zaradi fizikalnih zakonitosti ta pretok ne realizira skozi notranje meje regije CORE.

4 PORABA PRIHODKOV OD PREZASEDENOSTI

Iz podatkov sistemskega operaterja o realiziranih prihodkih od prezasedenosti in njihovi uporabi za obdobje od 1. januarja do 31. decembra 2023 izhaja, da so prihodki od prezasedenosti za navedeno obdobje v skladu s prikazom v Tabeli 2 namenjeni:

- izpolnjevanju prednostnih ciljev v skladu z 2. odstavkom 19. člena Uredbe (EU) 2019/943;
- kot presežni prihodki od prezasedenosti, ki se porabijo za financiranje ukrepov v podporo končnim odjemalcem električne energije, vključno s sorazmernim znižanjem omrežnih tarif (9. in 10. člen Uredbe (EU) 2022/1854).

v EUR

Poraba prihodkov od prezasedenosti v letu 2023	Znesek s prihodki "SlackZone"		Znesek brez prihodkov "SlackZone"	
	Bruto pristop	Neto pristop	Bruto pristop	Neto pristop
Za izpolnjevanje prednostnih ciljev v skladu 2. odstavkom 19. člena Uredbe (EU) 2019/943	107.018.470	43.589.600	107.018.470	43.589.600
Kot presežni prihodki od prezasedenosti, ki se porabijo za financiranje ukrepov v podporo končnim odjemalcem električne energije, vključno s sorazmernim znižanjem omrežnih tarif (9. in 10. člen Uredbe (EU) 2022/1854)	82.709.342	82.709.342	82.709.342	82.709.342
SKUPAJ	189.727.812	126.298.942	154.026.959	90.598.090

Tabela 2: Poraba prihodkov od prezasedenosti v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2023

Kot že navedeno v točki 3 tega dokumenta je znotraj mej EU sistemski operater po bruto pristopu realiziral 189.727.812 EUR prihodkov od prezasedenosti, od tega je v letu 2023 porabil skupno 107.018.470 EUR prihodkov od prezasedenosti leta 2023 za stroškovne kategorije I-V in VII-IX, kar nedvoumno prispeva k izpolnjevanju ciljev iz 2. odstavka 19. člena Uredbe (EU) 2019/943.

Sistemski operater ocenjuje, da rezervacija sredstev na internem računu za stroškovne kategorije I-V in VII-IX iz realiziranih prihodkov od prezasedenosti v letu 2023 ni potrebna, ker meni, da bo s svojimi tekočimi prihodki od prezasedenosti v prihodnjih letih ustrezno pokrtil izdatke/stroške za navedene stroškovne kategorije.

Glede stroškovne kategorije VI pa sistemski operater navaja, da iz naslova realiziranih prihodkov od prezasedenosti v letu 2023 ni financiral novih naložb, ki so pomembne za zmanjšanje preobremenjenosti povezovalnih vodov. Ob tem sistemski operater prav tako utemeljuje, da s svojim prenosnim omrežjem ne povzroča čezmejnih zamašitev, zato trenutno ocenjuje, da v prihodnje ne bo potrebe po vlaganju v nove čezmejne povezovalne vode ali nadgradnjo obstoječih, kar je razlog, da realiziranih prihodkov leta 2023 ni rezerviral za morebitna prihodnja vlaganja.

V skladu s tem sistemski operater ugotavlja, da je pretežni del prihodkov od prezasedenosti leta 2023 porabljenih za izpolnjevanje ciljev iz 2. odstavka 19. člena (EU) 2019/943, preostali prihodki od prezasedenosti leta 2023 pa so zaradi predhodno navedenih razlogov opredeljeni kot presežni prihodki od prezasedenosti, ki so namenjeni financiranju ukrepov v podporo končnim odjemalcem električne energije v skladu z 9. členom Uredbe (EU) 2022/1854.

Na podlagi navedenega agencija meni, da so izpolnjeni prednostni cilji iz 2. odstavka 19. člena Uredbe EU 2019/943 in se zato posledično preostali realizirani prihodki od prezasedenosti leta 2023 opredelijo kot presežni prihodki od prezasedenosti, ki se v skladu z določilom 9. člena Uredbe (EU) 2022/1854 uporabijo za financiranje ukrepov v podporo končnim odjemalcem električne energije. Glede tega je dodatno namen in način porabe presežnih prihodkov od prezasedenosti opredelil »Zakon o nujnem posredovanju za obravnavo visokih cen energije« (v nadaljevanju ZNPOVCE), izdan v Uradnem listu Republike Slovenije št. 158 z dne 19. 12. 2022, ki v 1. odstavku 17. člena določa, da se presežni prihodki od prezasedenosti iz 9. člena Uredbe (EU) 2022/1854 leta 2023 lahko uporabijo le za pokrivanje upravičenih stroškov na prenosnem in distribucijskem omrežju in za znižanje omrežnine končnim uporabnikom.

Stanje prihodkov od prezasedenosti na ločenem internem računu sistema operaterja 31. decembra 2023 znaša 0 EUR.